

Засади особистого життя та діяльності дільничного інспектора міліції: християнський аспект

У багатогранній пасторальній діяльності Української Католицької Церкви (УКЦ), за якою історично закріпилась церковно і теологічно не зовсім об'єктивно обґрунтована назва – Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ), співпраця із органами міліції займає особливе місце, адже цей вид душпастирської діяльності УКЦ є доволі новим і маловивченим як у теології, так і в релігієзнавстві, а тому потребує спеціальних глибоких досліджень. Такий стан досліджень цієї проблеми має свої відомі історичні і політичні мотиви та причини. Однак на сьогодні наша церква вже набула певного позитивного досвіду в душпастирській співпраді з армією та пенітенціарними закладами [1, с. 42-53; 2, с. 54-55] і цей досвід, а також її духовні можливості і багатий тисячолітній досвід душпастирської діяльності УКЦ [3, с. 6] дозволяють їй реалізувати себе і на поприщі співдії з органами внутрішніх справ України. Для цього у церкви є всі необхідні можливості, адже вона є носієм найвеличнішого, універсального закону любові, даного Ісусом Христом як найголовнішого закону Нового Завіту. Саме християнські морально-етичні норми є найдосконалішою, наймудрішою наукою життя, бо їх ціллю є служіння Богові, порятунок людських душ та побудова морально досконалої родини і людського суспільства. Тому християнська мораль є тією твердою і незмінною духовною основою життя родини і суспільства, котра відкидає суспільний релятивізм і пристосування та є вічною основою універсальних суспільних норм поведінки, котрі, ґрунтуючись на законах любові Бога і ближнього, є досконалими, перевіреними двохтисячолітньою історією, нормами життя і поведінки як окремої людської особи, так родини і суспільства загалом [4, с. 184-187].

Із законів любові випливає постійне прагнення людства до ідеалу в моральних звичаях і до довершеності як в родинному, так і суспільному житті. Власне, кожна морально здорова, без збочень, людина завше прагне до моральної довершеності. Тому, як свідчить душпастирський досвід Католицької Церкви, набутий впродовж останнього століття, у сучасному

мінливому, нестабільному житті лише той знаходить задоволення, хто зберігає моральну життєву звичаєвість. Моральна людина оцінює сама себе і діяльність інших не лише з погляду користі, але найперше з вищих засад добра і любові, як цілковитих протилежностей до засад зла.

Людина змушена завжди боротись зі злом в собі і в світі, ніколи не задовольняється собою. Навіть великі праведники ніколи не відчували, що вони вже досягли вищого ступеня моральної досконалості, навпаки, вони завжди бачили перед собою нові поля для подвигів, нові вершини християнської досконалості.

Щире, послідовне та неухильне виконання всіх, а не лише деяких заповідей Божих завжди було для християн ключем їх моральної досконалості.

Характерною особливістю християнської моралі, котра вирізняє її з-поміж інших моральних вчень, є пропагування взаємної любові і готовності християнина до самопожертви. Християнин повинен бути чистим від усякої ненависті у відношенні до всіх і любити навіть ворогів, а за друзів, при потребі, навіть душу віддати (Мт. 5: 43-44, 48).

Наслідком порушення закону любові ближнього є завдання йому прикрості чи навіть шкоди. Саме недотримання цього закону в Україні є на сьогодні інтегральною причиною численних особистих та суспільних закорупцій і злочинів. Натомість вершиною прояву християнської любові є вияв зичливості християнина навіть до того, хто творить йому прикрість (у суспільному житті, у громадських місцях, на роботі і т. п.): «Нас лають, а ми благословимо, нас переслідують, а ми терпимо, нас лихословлять, а ми молимося» (1 Кор. 4:12).

Християнська мораль завжди і в усьому досконала, послідовна і не допускає ніякої подвійності. Метою християнської моралі є оберігання людини від гріха та збереження в чистоті її совісті, бо заплаатою за гріх є вічна смерть: «Істинно, істинно говорю вам: – навчає Ісус Христос, – хто моє слово берегтиме, повік не побачить смерті» (Ів. 8, 51).

Християнина відрізняє постійна готовність прийти на допомогу, чинити лише добро. Його характерною ознакою є правдивість у всьому і завжди. «А мова ваша хай буде: так – так, ні – ні. А що більше понад це – то від лихого» (Мт. 5:37), – вимагає Ісус Христос.

Саме тому християнська релігія завжди була запорукою морально досконалого суспільного ладу, бо без неї суспільство – «...корабель без керма. Без релігії нема ладу. Тільки релігія дає сильну і тривалу підтримку державі. «Дайте мені одного доброго священника, і тоді мені не треба сотні поліцаїв», – говорив Наполеон у 1800 році. Але, на жаль, довіра суспіль-

ства до християнства за останні п'ятдесят років була підірвана атеїстичними режимами, і наслідки цього не забарились: різко зросла злочинність і кількість правопорушень, у тому числі в українському суспільстві.

Тому сьогодні для оздоровлення нашого суспільства вже недостатньо лише самостійної дії Церкви і правоохоронних органів, а необхідна їх спільна творча взаємодія, особливо на рівні співпраці священиків-парохів та дільничних інспекторів міліції.

Цю співпрацю об'єктивно ініціює саме життя, адже і в церкві і в міліції спільні цілі: побудова морально досконалого суспільства, в якому панували би закон, справедливість, любов і повага між всіма його членами. І нехай ці суспільні інституції прямують до цієї мети кожна своїм шляхом, проте у них є спільний об'єкт опіки і вивчення – людина, яка, як найдосконаліше Боже творіння, поєднала в собі начала двох світів – матеріального і духовного і яка відповідальна за влаштування розумного порядку в самій собі і в своєму оточенні на основі свідомого і вільного вибору між добром і злом. Також церква і міліція покликані допомогти людині, щоб вона не надуживала своєї свободи, адже це надужиття на початку людської історії вже один раз спричинилося до гріхопадіння перших людей. Зло цього найпершого гріха перейшло на все людство, і саме воно, як засвідчує теологія, спричинилося до втрати першими людьми, а слідом за ними і їх нащадками, рівноваги духу і сили в протидії злу спокуси, яке і є причиною і наслідком найрізноманітніших злих вчинків і правопорушень з боку людини. Тому тут є цілком об'єктивним вести мову про «антропоцентричність» діяльності як Церкви, так і міліції, бо саме людина є центральним, спільним об'єктом інтересів і діяльності цих різних за своєю природою суспільних інституцій.

Сучасна людина, ставши жертвою злочинних сил ХХ ст., зазнала глибокої дегуманізації, тому вона сьогодні вимагає особливої уваги до себе. Тобто сьогоднішня людина, її духовний світ повинні стати центром уваги не лише душпастирської діяльності Церкви, а й усіх суспільних інституцій, в тому числі, звичайно, міліції. На жаль, цей процес дегуманізації триває – в українському суспільстві ще має місце процес занепаду духу, розчарування, фальшивість, економічні і духовні парадокси, котрі приводять людину не лише до абсурдних, але й до злочинних рішень і дій. Тому порятунок ображених, скривджених, знівечених, обдурених людині повинні надавати як духовні – церковні, так і світські – державні, в тому числі правоохоронні, структури.

Людина – це неповторний, наділений вільною волею духовний унікум, який має своє місце в системі видимого і невидимого Всесвіту.

Лише людина сама має можливість це місце знайти, і тільки вона сама може його втратити. Це унікальний привілей, який вимагає від людини надзвичайно великої відповідальності за його використання чи невикористання задля особистого досконалого земного життя і спасіння у вічності. Зокрема, за негідне використання цього привілею людина буде суджена як сама в собі судом своєї совісті, судом Бога, так і земним судом. І саме християнська релігія не лише навчає, як допомогти ближньому чи навіть ворогу в його проблемах, оскільки в ближньому та у ворогові християни повинні бачити Христа: «Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили» (Мт. 25:40), а й володіє досконалим арсеналом духовних засобів профілактики всіх без винятку правопорушень, які є також порушеннями заповідей Божих і церковних. Ці християнські закони регламентують все життя людини і є універсальним, а тому ефективним засобом, який запобігає можливим правопорушенням з боку людини. Саме вони роблять людину дійсно вільною у своїх діях, дозволяють їй ніколи не втратити своєї гідності. Підтвердженням цього є свідчення ув'язнених, котрі дуже часто висловлюють священикам щирій жаль і глибоке каяття з приводу скоєних злочинів через брак духовної підтримки і допомоги в скрутні хвилини життя, яку вони могли б отримати, живучи за християнськими нормами [5, с. 54].

Загалом християнство, завдяки універсальності свого вчення, спроможне, як свідчить його майже двохтисячолітній досвід, допомогти у вдосконаленні усіх суспільних форм діяльності людини, зокрема і в правоохоронній сфері – в діяльності дільничних інспекторів міліції.

Антропоцентричність християнського бачення всякої світської влади як форми людської діяльності, сфокусованій на служіння людині, дозволяє надати ефективну допомогу і дільничним інспекторам міліції в їх праці. Виконання ними наданої законом влади повинно бути насамперед служінням людині, громаді: «Як хтось хотів би у вас бути великий, нехай буде вам слугою» (Мт. 20:26). Виконання влади морально регулюється її Божим походженням, її розумною природою і її особливим предметом, як навчає Католицька Церква [6, с. 514]. Тому ніхто не може наказувати чи встановити того, що суперечить гідності особи і природному закону.

Виконання дільничними інспекторами міліції своєї влади, наданої законом, повинно прямувати до виявлення справедливої ієрархії духовно-суспільних вартостей, щоб полегшити цим усім громадянам користування свободою і відповідальністю. При цьому керівництво дільничних

інспекторів, як і всяке вище суспільне керівництво, як на цьому наголошує католицьке церковне вчення, «...повинно мудро виконувати «розподільчу справедливість», враховуючи потреби і внесок кожного, маючи на меті згоду і мир». Воно повинно стежити за тим, щоб встановлені ним «...закони і розпорядження не спричинювали спокуси протиставлення приватних інтересів суспільним» [7, с. 514]. Катехизм Католицької Церкви також вимагає від всякої світської влади поваги прав людини, бо влада повинна служити справедливості гуманним способом, поважаючи права кожного, а передовсім права родини і знедолених. Одночасно католицьке суспільне вчення висуває конкретні вимоги і щодо обов'язків громадян, зокрема – співпраці із цивільною владою для добра суспільства в дусі правди, справедливості, солідарності і свободи. При цьому Церква закликає громадян керуватись засадами любові до Батьківщини, служіння якій випливає з обов'язку вдячності та із самої суті любові. «Покірність законній владі і служіння загальному добру вимагають від громадян сповнення їхньої ролі в житті політичної спільноти». Разом з тим Церква наголошує і на праві громадян щодо захисту своїх прав: «Сумління зобов'язує громадянина не виконувати приписів цивільної влади, якщо ці приписи суперечать вимогам морального порядку (тобто спонукують громадянина до гріха – *С. К.*), основним правам людини або вченню Євангелія. Відмова послуху цивільній владі, якщо її вимоги суперечать вимогам чесного сумління, знаходить своє оправдання в розрізненні між службою Богові і службою політичній спільноті: «Віддайте кесареві кесарево, а Боже – Богові» (Мт. 22:21)» [8, с. 515].

З огляду на те, що людина є спільним «об'єктом опіки» з боку Церкви і міліції, доцільно проаналізувати значення і місце основних християнських релігійно-моральних засад в житті та діяльності дільничних інспекторів міліції.

Для дільничного інспектора міліції найпершим моральним обов'язком, який випливає із християнського вчення і є універсальним засобом допомоги інспектору у виконанні ним службових обов'язків, є обов'язок любові ближнього. «Любов є терпелива, любов є ласкава, не завидує, не чваниться, не надувається, не осоромлює, не є користолобна, не сердиться, не задумує зла, не тішиться неправдою, а тішиться правдою. Все переносить, всьому вірить, всього надіється, все перетерпить», – навчає святий апостол Павло в першому посланні до коринтян (1 Кор. 13:4-7). З цих слів апостола випливає, що справжня любов до ближнього повинна бути чиста і свята, без огляду на його суспільний стан чи оцінку його діяльності законом; любов повинна бути приятна, бо приятнь випливає із благород-

ної цілі діяльності – досягнення чесної мети. Чесності християнської любові протидіє ненависть, в якій міститься відраза, неприхильність до ближнього й бажання йому лиха. Носіями ненависті виступають в суспільстві особи, котрі чинять правопорушення, однак вони все ж таки залишаються нашими ближніми і заслуговують на нашу любов. Обов'язок любові ворогів Ісус Христос проголосив як загальну, всіх зобов'язуючу заповідь. Заповідь любові ворогів не вимагає від дільничних інспекторів, щоб вони не були нечутливими на заповідяні правопорушниками кривди їм чи закону, бо це було б проти людської природи, але вчить тому, щоб ми, за прикладом Ісуса Христа, були схильні заповідяну зневагу та кривду радше приписати несвідомості, квапливості, хвилювній пристрасті ближнього, ніж його холодній чи продуманій злобі. Ворогові не слід відмовляти звичайних ознак чемності, слід бути готовим творити йому добро щодо душі і тіла, як тільки для цього є нагода. За прикладом Ісуса Христа кожен християнин повинен молитися за ворогів. Християнське моральне вчення засуджує закам'янілу нерозкаяність у пам'ятанні заповідяної ближньому кривди, ненависть, мстивість і небажання примирення. Однак не є забороненим, а іноді є навіть обов'язковим домагатися від ворога відплати за порушення прав людини або її майна навіть через суд. Але це не повинно походити з мстивості, а лише для самооборони і пошуку справедливості. Любов ворога є також передумовою прощення і нам наших гріхів.

В сучасному світі є загальноприйняті християнські засади вияву досконалої любові як загальнолюдські гуманні принципи:

- щира участь у щасті і нещасті ближнього;
- готовність до прислуги ближньому;
- ввічливість у стосунках з ближнім;
- лагідне й терпеливе перенесення прямої чи непрямої образи від ближнього;
- згідливість.

Протилежними до цих християнських чеснот є злі вчинки, які мають негативний моральний зміст, тобто є гріхами:

- байдужість до щастя чи нещастя ближнього;
- радість з нещастя ближнього;
- заздрість.

Всі ці злі вчинки є шкідливими в роботі дільничного інспектора міліції, бо вони віддаляють, відчужують його від людей, якими він повинен опікуватись, отруюють його душу і з часом стають поганою звичкою, а в кінцевому підсумку – ворогами, бо змінюють думку людей про нього в гірший

бік. Зокрема, звичка заздрості не лише шкідлива сама по собі і виявляється через відразу до заслуженого товариша, підопічного чи суперника – вона породжує ненависть, наклеп, роздратування і гнів.

Християнське етично-моральне вчення робить значний наголос на реалізації любові ближнього через старання про спасіння душі ближнього, які проявляються в ділах милосердя для його душі [9, с. 157-160]:

- грішника виправити;
- незнаючого навчити;
- тому, хто сумнівається, дати добру пораду;
- сумного потішити;
- кривду терпеливо зносити, а образу від серця прощати;
- за живих і померлих молитися.

Всі ці діла милосердя мають не лише суто християнську, але й загальнолюдську актуальність і є, зокрема, актуальними в діяльності дільничних інспекторів міліції з відповідною адаптацією цих засад до специфіки об'єктів та сфери професійної діяльності інспекторів. Наприклад, інспектор також має метою своєї праці профілактику правопорушень та виправлення порушників закону і громадських норм, покликаний навчати, нагадувати, потішати, давати добру пораду всім, хто її потребує, повинен бути терплячим до кривди і образи громадян чи співробітників, бо основною метою його діяльності якраз і є вдосконалення суспільно-морального клімату та торжество закону і справедливості у суспільстві. Насамкінець, він повинен бути завжди готовим нести потіху засмученим, яких немало довкола нас, котрі зазнають фізичних або душевних терпінь. Метою такої потіхи повинно бути надання засмученому надії на майбутнє, вияв співчуття, яке полегшує ближньому перенесення горя, і в цьому якраз дуже помічною є допомога порадою про звернення засмученого до віри в Бога, до повної надії на Боже милосердя.

Наступною важливою духовною якістю дільничного інспектора міліції повинна бути правдолюбність, адже цією якістю він не лише завойовуватиме довіру, щире ставлення в своїх підопічних, викликатиме їх на відверті стосунки, але й підніматиме свій авторитет і, нарешті, запобігатиме вчиненню правопорушень. Окрім того, інспектор повинен незламно дотримуватися даного слова і совісно виконувати свої обов'язки, бо інакше про яку його правдолюбність може йти мова?

Від риси правдолюбності невіддільною є інша християнська моральна засада: збереження доброї слави ближнього. Інспектор повинен глибоко усвідомлювати значення дотримання цього принципу, адже цим самим він відкриває собі тривкий «кредит довір'я» з боку підопічних і здобу-

ває тим самим їхні симпатії. Для дотримання цього принципу він повинен сам остерігатися і запобігати безпідставному підозріванню, осуджуванню, зневазі, наклепу, обмові як безправному і немилосердному виявленню дійсних і таємних хиб ближнього. Хоча в останньому він повинен чітко відрізняти обмову від свого професійного обов'язку виявляти і виправляти недоліки чи порушення людьми законів.

Дільничний інспектор міліції зобов'язаний дбати і про збереження життя, здоров'я та майна ближнього. Під убивством, згідно з християнським етично-моральним вченням, прийнято розуміти несправедливе і спеціальне позбавлення ближнього життя [10, с. 171]. Цей гріх є порушенням права Бога, єдиного пана життя і смерті. Він є найбільшим покривдженням убитого, бо йому відбирається найдорожче – життя.

Від убивства ближнього відрізняється його випадкове позбавлення життя. Воно не є провинною, коли смерть настає внаслідок дії, котра сама по собі не є небезпечною для життя інших і настає з вини убитого. Однак випадкове позбавлення ближнього життя є провинною, коли смерть є наслідком дії дуже небезпечної для життя інших, яка вже не раз могла бути причиною смерті і не була владою справедливо покарана. В цьому випадку вина є тим більшою, чим більшим є вияв необережності.

Насамкінець дільничний інспектор міліції покликаний стояти на сторожі приватної власності, збереження якої є запорукою спокою в суспільстві та цілком природним прагненням кожної людини щодо пошанування її власності. В цьому питанні Церква і держава є також солідарними: вони закликають кожну людину остерігатися всього того, що може зашкодити власності ближнього і його чесно заробленій платні, забороняє грабіж і крадіж, обман, несправедливе утримання чужого майна. Причому за християнськими нормами гріх шкоди майну ближнього є важким гріхом і може бути прощений лише за умови реституції – відшкодування завданої матеріальної кривди.

Загалом проблема вдосконалення особистого життя та діяльності дільничного інспектора міліції на релігійних засадах є надзвичайно актуальною для українського суспільства, але разом з тим і доволі мало дослідженою, а тому для її вивчення необхідні спеціальні глибокі релігієзнавчі, теологічні і педагогічно-психологічні дослідження. Однак вже зараз можна зробити висновок про те, що з огляду на існуючий на сьогодні християнський досвід організації суспільного життя та професійний досвід праці дільничних інспекторів міліції в незалежній Україні є очевидною користь і потреба ширшого залучення в професійну діяльність інспекторів позитивного досвіду дії

морально-духовних чинників християнства як на окрему людину, так і на життя цілого суспільства. При цьому вплив цих чинників на діяльність дільничних інспекторів міліції буде вагомим тоді, коли вони будуть постійно і активно духовно самоудосконалюватись. Кожна людина наділена дорожнім даром життя, численними дарами різних талантів та сил, але без духовно зорієнтованої самоактивізації весь цей людський потенціал може залишитись бездіяльним, нереалізованим, а сенс у життя та цілі професійної діяльності не буде досягнуто. Головним в цьому духовному самовдосконаленні інспекторів повинно бути вміння розуміти і цінувати долю людини через засвоєння християнських ідеалів Любові і Добра. Інспектор-професіонал обов'язково повинен систематично контролювати і перевіряти стан своєї душі, свого сумління, своїх професійних мотивів та цілей. Він повинен постійно намагатись не лише вдосконалювати свої професійні навички, але й уміти пізнати самого себе, свої можливості, своїх підопічних, аналізувати всі реалії життя і праці та свої дії, вдосконалювати їх духовну мотивацію, знати, чого йому не вистачає для повної досконалості. Розумно використовуючи всі проаналізовані духовні чинники та власні можливості вдосконалення свого життя та праці, сумлінний дільничний інспектор міліції працюватиме із задоволенням і радістю, втішатиметься Божим благословенням і допомогою та щедрими плодами своєї праці.

Література

1. Голейко Р. Душпастирювання у війську // Євангелізація і душпастирство у III тисячолітті. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – С. 42-53.
2. Новицький Ю. Душпастирство над ув'язненими // Євангелізація і душпастирство у III тисячолітті. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – С. 54-55.
3. Будуйкевич Я. Душпастирство. Українське душпастирство на порозі ХХІ століття. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – 272 с.
4. Кияк С. Християнська етика: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1997. – 224 с. – С. 184-187.
5. Новицький Ю. Душпастирство над ув'язненими // Євангелізація і душпастирство у III тисячолітті. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – С. 54.
6. Катехизм Католицької Церкви. – Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Львів: Місіонар, 2002. – 772 с. – С. 514.
7. Там само. – С. 514.
8. Там само. – С. 515.

9. Кияк С. Християнська етика. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1997. – 224 с. – С. 157-160.
10. Там само. – С. 171.

Svyatoslav Kyyak

Summary

In the article are analysed state and problems of pastoral activity of Ukrainian Catholicism on example of spiritual guardianship in militia, army and of parishioners.